

بازار گوشت مرغ و راهکارهای تنظیم موثر آن

محمود نظری

(کارشناس ارشد اقتصاد، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی)

این مقاله ضمن بررسی علل نوسان زیاد قیمت گوشت مرغ طی ماه‌ها و فصول مختلف سال، و نقد و بررسی راهکار دولت برای مواجهه با این مشکل، یعنی ذخیره‌سازی چرخشی، در پی ارائه راهکاری دیگر است که هزینه‌های تبعی راهکار مورد استفاده کنونی را نداشته باشد.

مقدمه

یکی از مشکلات موجود در بازار گوشت مرغ، نوسانات قیمتی زیاد آن است. علت این نوسانات را می‌توان تغییر میزان تقاضای فصول مختلف سال، عدم ارتباط تنگاتنگ بین تولیدکننده جوجه گوشتی یک روزه و مرغدار، طولانی بودن فرایند تولید و در نتیجه عدم تعادل بین عرضه و تقاضا، و تغییر فصلی در قیمت دان مرغ جست‌وجو کرد. این نوسانات آثار نامطلوبی بر مصرف‌کننده و تولیدکننده در نتیجه بازار گوشت مرغ دارد. بنابراین تنظیم این بازار و حذف این آثار نامطلوب ضرورت دارد. براین اساس دولت مساله تنظیم بازار گوشت مرغ را از طریق ذخیره‌سازی چرخشی مطرح کرده است.

در این گزارش ابتدا تصمیمات دولت جهت ذخیره‌سازی چرخشی گوشت مرغ و روند این ذخیره‌سازی مورد بررسی قرار می‌گیرد. سپس هزینه نگهداری و تجهیز منابع مالی (هزینه تبعی) و در نتیجه قیمت تمام شده گوشت مرغ منجمد برای دوره‌های مختلف بحث می‌شود. در ادامه به منظور پوشش هزینه‌های تبعی گوشت مرغ داخلی، ترکیب بهینه ذخیره‌سازی گوشت مرغ داخلی و خارجی ارزیابی می‌شود. قسمت بعدی مقاله به شرایط تاثیرگذاری ذخیره‌سازی گوشت مرغ در تنظیم بازار می‌پردازد. در پایان جهت گیری صادراتی این محصول مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و با توجه به مباحث مطروحه، راه‌حلی جهت کاهش نوسانات قیمت گوشت مرغ ارائه می‌شود.

۱. ذخیره‌سازی چرخشی گوشت مرغ و روند اجرای آن

همانگونه که اشاره شد، دولت به منظور کاهش نوسانات قیمت گوشت مرغ، براساس مصوبه «شورای اقتصاد» از آذر ماه سال ۱۳۸۱ اقدام به خرید و جمع‌آوری گوشت مرغ کرده است.^(۱) براساس این مصوبه مقدار گوشت مرغ برای ذخیره‌سازی ابتدا ۲۰ هزار تن و سپس ۳۰ هزار تن اعلام شد. در این راستا «کمیسیون تنظیم بازار» کف قیمت برای هر کیلوگرم مرغ زنده درب مرغداری با میانگین وزن ۱/۸ کیلوگرم را ۷۳۰۰ ریال تعیین نمود؛ قیمت مرغ منجمد آماده طبخ نیز با استاندارد ۰/۱ به صورت شیرینگ یک

(کارتن + نایلون) درب کشتارگاه هر کیلوگرم ۱۱۶۰۰ ریال اعلام شد.^(۲) در این مصوبه آمده است چنانچه قیمت گوشت مرغ از سقف ۱۳۰۰۰ ریال بالاتر برود، گوشت ذخیره شده با ده درصد زیر این قیمت به بازار عرضه می‌شود تا از افزایش آن جلوگیری شود.

«شرکت پشتیبانی امور دام کشور»، به عنوان دستگاه مباشر، موظف است زمانی که قیمت مرغ زنده درب مرغداری پائین‌تر از کف قیمت قرار گرفت، اقدام به خرید گوشت مرغ کند. بنابراین، از ابتدای طرح که از آذر ماه ۱۳۸۱ شروع شده تا بیست و دوم اردیبهشت ماه سال جاری ۱۶۳۴۰ تن گوشت مرغ از داخل کشور خریداری شده است؛ علاوه بر این از کشور برزیل نیز ۴۹۸۱ تن گوشت وارد شده است. در جدول شماره (۱) میزان خرید گوشت مرغ برحسب استان و ماه مشخص شده است.

همانگونه که در این جدول مشاهده می‌شود، بیشترین خریدها در ماه‌های اسفند، فروردین و اردیبهشت صورت گرفته است که بیش از ۷۰ درصد آن را دستگاه مباشر (شرکت پشتیبانی امور دام کشور) خریداری و ذخیره کرده است. از نظر استانی، بیشترین خرید از استان خراسان با ۲۴۱۷ تن (۱۴/۷ درصد) صورت گرفته است. استان مرکزی و تهران به ترتیب با ۲۱۰۷ و ۱۸۴۸ تن در جایگاه بعدی قرار دارند. خرید گوشت مرغ در بعضی استان‌ها نظیر اردبیل، ایلام، چهارمحال و بختیاری، سیستان و بلوچستان، کهگیلویه و بویر احمد، و هرمزگان صورت نگرفته است. این در حالی است که در این استان‌ها، قیمت مرغ زنده در ماه‌هایی از سال پائین‌تر از کف قیمت است. برای نمونه در استان سیستان و بلوچستان طی اسفند، فروردین و اردیبهشت ماه، قیمت مرغ زنده بین ۶۸۰۰-۶۵۰۰ ریال قرار داشته است. این امر بیانگر این واقعیت است که طرح خرید گوشت مرغ هنوز در تمام استان‌های کشور فراگیر نشده است.

در ارتباط با خرید گوشت مرغ طبق طرح تنظیم بازار، همانگونه که در جدول شماره (۱) مشاهده می‌شود، اکثر خریدهای دستگاه مباشر با قیمت ۷۳۰۰ ریال به ازای هر کیلوگرم مرغ زنده بوده است. علاوه بر این، اگر خریدی زیر این قیمت صورت گرفته، قیمت خرید گوشت مرغ منجمد در ۱۱۶۰۰ ریال ثابت است. به عبارت دیگر، اگر قیمت مرغ زنده ۷۳۰۰ ریال باشد، قیمت گوشت مرغ منجمد آن با استاندارد ۰/۱ و به صورت شیرینگ یک ۱۱۶۰۰ ریال خواهد بود. بنابراین در صورتی که شرکت پشتیبانی امور دام، مرغ زنده را با قیمت ۷۳۰۰ ریال برای هر کیلوگرم خریداری کند، مرغ منجمد آماده نگهداری ۱۱۶۰۰ ریال است. حال اگر، مرغ زنده به قیمت پائین‌تر از ۷۳۰۰ ریال خریداری شود، باید قیمت گوشت مرغ منجمد آماده نگهداری نیز پائین‌تر از ۱۱۶۰۰ ریال باشد. این در حالی است که قیمت

نگهداری و کارمزد تسهیلات بانکی، «هزینه‌های تبعی» گفته می‌شود که این هزینه‌ها برای فواصل زمانی مختلف در جدول شماره (۲) آمده است. همانگونه که در این جدول مشاهده می‌شود هزینه نگهداری یک کیلوگرم گوشت مرغ از ۷/۷۱۶ ریال برای یک ماه به ۸/۱۰۵۸ ریال برای ماندگاری شش ماه افزایش می‌یابد. هزینه کارمزد تسهیلات بانکی نیز برای همین دوره از ۱۹۵ ریال به ۳۰۳ ریال می‌رسد. بنابراین با احتساب قیمت هر کیلو گوشت مرغ شیرینگ یک با استاندارد ۰۱، یعنی ۱۱۶۰۰ ریال، قیمت تمام شده برای ماندگاری یک ماه ۱۲۵۱۱/۷ ریال است. به همین منوال قیمت تمام شده با ماندگاری مختلف محاسبه شده است که در ماندگاری شش ماه، قیمت تمام شده ۱۳۸۶۱/۸ ریال است.

نکته قابل توجه و حائز اهمیت، اینکه براساس مصوبه «کمیسیون تنظیم بازار» دستگاه مباشر موظف است زمانی که قیمت گوشت مرغ از سقف ۱۳۰۰۰ ریال تجاوز کرد، باده درصد زیر قیمت سقف، از محل گوشت مرغ ذخیره شده، اقدام به عرضه گوشت مرغ کند. براین اساس قیمت عرضه گوشت مرغ در بهترین وضع، ۱۱۷۰۰ (۱۳۰۰۰ - ۱۳۰۰۰ = ۱۱۷۰۰) ریال خواهد بود. این در حالی است که قیمت گوشت مرغ با حداقل یک ماه ماندگاری بیش از قیمت اعلام شده است. این موضوع بیانگر این واقعیت است که تنظیم بازار گوشت مرغ از طریق گوشت مرغ داخلی در هر حال هزینه‌ای به دولت تحمیل می‌کند.

در ارتباط با قیمت خرید گوشت مرغ خارجی، هزینه‌های نگهداری و کارمزد تسهیلات بانکی، قیمت «سیف» به ازای هر کیلوگرم ۶۶۷۸ ریال است. هزینه‌های نگهداری شامل هزینه بانکی و ثبت سفارش، عوارض گمرکی و تردد دریایی و ترخیص و... است. در جدول شماره (۳) هزینه‌های نگهداری و کارمزد بانکی و قیمت تمام شده یک کیلوگرم مرغ خارجی برای دوره‌های مختلف آمده است.

همانگونه که در این جدول مشاهده می‌شود هزینه نگهداری گوشت

گوشت مرغ منجمد آماده نگهداری در هر دو حالت ۱۱۶۰۰ ریال اعلام شده است. براین اساس این سوال اساسی مطرح می‌شود که منافع حاصل از کاهش قیمت مرغ زنده در اختیار چه کسی قرار می‌گیرد. اگر شرکت پشتیبانی امور دام موظف باشد مرغ زنده را به قیمت ۷۳۰۰ ریال خریداری کند ولی قیمت روز آن پائین تر باشد، منافع آن نصیب تولیدکنندگان خواهد بود که با قیمت بالاتر از قیمت بازار، محصول خود را عرضه می‌کنند. البته، در این حالت دستگاه مباشر به عنوان صاحب کسب و کار وارد بازار نشده است، چرا که مرغ زنده را به قیمت روز بازار خریداری نمی‌کند. این مساله هزینه‌هایی برای دستگاه مباشر تحمیل می‌کند که در قسمت‌های بعدی بیشتر توضیح داده می‌شود. اما اگر شرکت پشتیبانی امور دام، مرغ زنده را به قیمت روز آن خریداری کند منافع حاصل از آن به جای اینکه به تولیدکنندگان برسد، به دستگاه مباشر تعلق می‌گیرد. بنابراین، در این حالت، به عنوان صاحب کسب و کار وارد بازار شده است. این موضوع، در ضرر و زیان ناشی از تنظیم بازار نقش کلیدی و اساسی دارد که در جای خود بیشتر بحث خواهد شد. البته این مساله در طرح تنظیم بازار گوشت مرغ مشخص نشده و مبهم است. به عبارت دیگر، تنظیم بازار در حالت کاهش قیمت، از طریق خرید گوشت مرغ و افزایش تقاضا، از زیان بیشتر تولیدکنندگان جلوگیری می‌کند، یا اینکه با خرید گوشت مرغ در کف قیمت به طور مستقیم مانع از زیان تولیدکنندگان می‌شود.

موضوع دیگری که لازم است در این قسمت به آن اشاره شود، قیمت گوشت مرغ خارجی است. براساس طرح تنظیم بازار، دستگاه مباشر اقدام به خرید ۴۹۸۱ تن گوشت خارجی به قیمت هر تن ۸۴۰ دلار کرده است. قیمت هر تن به صورت «سیف» (قیمت به علاوه هزینه حمل تا مقصد) ۸۴۰ دلار است. به این ترتیب اگر با نرخ ارز ۷۹۵۰ ریال محاسبه شود، قیمت هر کیلوگرم گوشت مرغ خارجی ۶۶۷۸ ریال خواهد بود. این قیمت در مقایسه با قیمت داخلی (که هزینه حمل نیز دارد) به مدت ماندگاری گوشت مرغ خارجی که بیش از دو برابر مرغ داخلی است، باز می‌گردد. وجود این تفاوت قیمت، علاوه بر اینکه در قیمت تمام شده محصول نقش اساسی دارد و هزینه تبعی خود و گوشت مرغ داخلی را در صورت خرید ترکیب بهینه‌ای از آن پوشش می‌دهد، ماندگاری بیشتر گوشت مرغ خارجی در تنظیم بازار مرغ موثرتر است. چرا که دستگاه مباشر مجبور نیست به دلیل پایان یافتن تاریخ انقضا، محصول را به هر قیمتی در بازار به فروش برساند.

۲. قیمت تمام شده گوشت داخلی و خارجی در فواصل زمانی مختلف

در قسمت قبل به این نکته اشاره شد که براساس مصوبه تنظیم بازار گوشت مرغ، قیمت خرید هر کیلوگرم گوشت مرغ به صورت شیرینگ یک و با استاندارد ۰۱ توسط دستگاه مباشر ۱۱۶۰۰ ریال اعلام شد. علاوه بر این، هزینه‌های دیگر متوجه دستگاه مباشر است تا این محصول در موقع مناسب به بازار عرضه شود. این هزینه‌ها شامل هزینه‌های نگهداری و کارمزد بانکی تسهیلات مورد نیاز جهت تامین منابع مالی است از جمله هزینه نگهداری، هزینه انبارداری، هزینه حمل، هزینه بیمه و... بعضی از این هزینه‌ها در فواصل زمانی مختلف متغیر و بعضی ثابت هستند. برای مثال هزینه حمل یا هزینه خرابی کارتن و کارتن‌گیری مجدد برای فواصل زمانی مختلف ثابت است ولی هزینه بیمه و یا هزینه نگهداری، به مدت زمانی که محموله در سردخانه نگهداری می‌شود بستگی دارد. هزینه کارمزد بانکی نیز یکی از هزینه‌های متغیر است که با افزایش زمان ماندگاری محموله در سردخانه افزایش می‌یابد. به مجموع هزینه‌های

جدول شماره (۱) - وضع خرید تضمین گروخت مرغ داخلی از ابتدای طرح تنظیم بازار تا ۱۳۸۷/۷/۲۲

شرح	۱۳۸۲ آذر		۱۳۸۱ دی		۱۳۸۱ بهمن		۱۳۸۱ اسفند		۱۳۸۲ فروردین		۱۳۸۲ اردیبهشت		جمع خرید (تن)
	میزان خرید xx	قیمت کف	میزان خرید	قیمت کف	میزان خرید	قیمت کف	میزان خرید	قیمت کف	میزان خرید	قیمت کف	میزان خرید	قیمت کف	
آذربایجان شرقی	۸۰۰۰	۷۱۰۰	۰	۷۱۰۰	۲۴	۷۱۰۰	۲۲	۷۲۰۰	۶۷۰۰	۱۰۵	۷۰۰۰	۲۳	۱۹۵
آذربایجان غربی	۸۶۰۰	۷۳۰۰	۲۲/۵	۷۳۰۰	۱۴۱	۷۰۰۰	۱۸۰	۷۱۰۰	۶۸۰۰	۶۲۵	۷۳۰۰	۲۸۱	۱۲۵۹/۵
اردبیل	۷۷۰۰	۷۱۰۰	۰	۷۱۰۰	۱۸۶	۷۱۰۰	۰	۷۱۶۵	۶۵۰۰	۰	۷۳۱۳	۰	۰
اصفهان	۷۳۰۰	۷۱۵۰	۲۸	۷۱۵۰	۰	۷۱۰۰	۳۵۲	۶۷۰۰	۶۵۰۰	۲۲۰	۶۷۰۰	۱۱۹	۱۱۵۹
ایلام	۸۷۰۰	۷۸۰۰	۰	۷۸۰۰	۱	۷۵۰۰	۰	۷۴۰۰	۶۸۰۰	۰	۷۰۰۰	۰	۰
بوشهر	۷۳۰۰	۷۵۰۰	۸	۷۵۰۰	۰	۷۲۰۰	۱	۷۱۰۰	۷۲۰۰	۲۱	۷۱۰۰	۱۰۳	۲۲۱
تهران	۷۷۱۰	۷۱۶۰	۰	۷۱۶۰	۱۹۶	۷۰۵۰	۲۳۰	۶۸۵۰	۶۳۳۰	۴۷۹	۶۶۵۰	۴۷۵	۱۸۴۷
چهارمحال و بختیاری	۸۱۵۰	۷۱۹۰	۰	۷۱۹۰	۰	۷۵۰۰	۰	۶۷۲۰	۶۸۰۰	۰	۷۰۰۰	۰	۰
خراسان	۷۸۰۰	۷۱۰۰	۰	۷۱۰۰	۲۲۶	۷۱۰۰	۱۹	۶۷۲۰	۶۶۶۰	۱۰۹۸	۶۷۴۰	۴۰۸	۲۴۱۷
خوزستان	۸۵۰۰	۷۳۰۰	۰	۷۳۰۰	۵/۵	۷۳۰۰	۱۱	۷۳۰۰	۶۹۰۰	۰	۷۲۰۰	۱۴	۳۴
زنجان	۷۹۳۰	۷۲۵۰	۰	۷۲۵۰	۰	۷۶۲۰	۰	۶۹۵۰	۶۴۲۰	۰	۶۸۲۰	۱۴	۱۴
سمنان	۷۷۰۰	۷۱۰۰	۰	۷۱۰۰	۰	۷۴۵۰	۰	۰	۶۸۰۰	۱۰۰	۶۹۰۰	۱۶۰	۲۶۰
سیستان و بلوچستان	۷۲۵۰	۷۱۵۰	۰	۷۱۵۰	۰	۷۱۰۰	۰	۶۵۰۰	۶۸۰۰	۰	۶۸۰۰	۰	۰
فارس	۷۳۰۰	۷۳۰۰	۴۲	۷۳۰۰	۱۴۸	۷۳۰۰	۱۴۱	۷۲۵۰	۷۳۰۰	۲۴۱	۷۲۵۰	۲۰۶	۱۳۳۸
قزوین	۷۷۱۰	۷۰۵۰	۰	۷۰۵۰	۶۰	۷۰۵۰	۶۰	۶۸۱۰	۶۵۰۰	۱۶۱	۶۸۵۰	۱۰	۳۲۲
قم	۷۳۰۰	۷۰۵۰	۲۱	۷۰۵۰	۵۸/۶	۶۹۰۰	۵۷/۴	۷۳۰۰	۷۳۰۰	۱۰۷	۶۹۰۰	۱۱۷	۵۴۶
کردستان	۸۷۰۰	۷۸۸۰	۰	۷۸۸۰	۰	۷۷۰۰	۰	۷۲۰۰	۷۳۰۰	۱۱	۷۳۰۰	۱۵	۲۶
کرمان	۸۱۰۰	۷۸۰۰	۰	۷۸۰۰	۰	۷۳۰۰	۴۲	۷۰۰۰	۷۳۰۰	۲۵	۷۰۰۰	۶۴	۲۳۹
کرمانشاه	۸۷۰۰	۷۸۰۰	۰	۷۸۰۰	۰	۷۷۰۰	۰	۷۲۰۰	۷۰۰۰	۸	۷۳۰۰	۲۹	۵۴
کهگیلویه و بویراحمد	۸۴۰۰	۸۵۰۰	۰	۸۵۰۰	۰	۸۲۰۰	۰	۷۶۰۰	۷۲۰۰	۰	۷۴۰۰	۰	۰
گلستان	۷۶۰۰	۷۰۰۰	۰	۷۰۰۰	۱۶/۵	۷۱۵۰	۸۵	۶۶۰۰	۶۵۰۰	۱۲۸	۷۲۵۰	۱۱۶	۵۲۶/۵
گیلان	۷۷۰۰	۷۳۰۰	۰	۷۳۰۰	۳۵۱	۷۰۰۰	۹	۶۸۰۰	۶۵۰۰	۲۶۷	۶۹۰۰	۲۴۸	۹۷۰
لرستان	۸۲۲۰	۷۴۰۰	۰	۷۴۰۰	۰	۷۸۵۰	۰	۷۰۰۰	۶۷۰۰	۳۵	۶۷۴۰	۴۳	۱۲۶
مازندران	۷۵۰۰	۷۲۰۰	۰	۷۲۰۰	۲۵۹	۷۲۵۰	۴۰۰	۷۰۰۰	۷۲۰۰	۵۱۹	۶۵۰۰	۲۳۱	۱۸۱۳
مرکزی	۷۳۰۰	۶۹۰۰	۱۲۰	۶۹۰۰	۵۰۰	۷۱۵۰	۴۵۰	۶۶۵۰	۶۸۰۰	۳۵۰	۶۷۰۰	۱۴۰	۲۱۰۷
هرمزگان	۸۲۰۰	۷۵۰۰	۰	۷۵۰۰	۰	۷۵۰۰	۰	۷۷۰۰	۶۲۹۰	۰	۷۵۰۰	۰	۰
همدان	۷۹۰۰	۷۱۰۰	۰	۷۱۰۰	۶۹	۷۱۵۰	۹۶	۶۸۵۰	۶۵۰۰	۸۰	۶۶۰۰	۴۹	۴۰۲
یزد	۷۳۰۰	۷۱۰۰	۴۶	۷۱۰۰	۴۶	۷۱۵۰	۶۴	۶۸۵۰	۶۵۰۰	۶۳	۶۷۰۰	۶۲	۴۶۴
جمع	۲۶۵	۲۲۰۱/۱	۲۶۵	۲۲۰۱/۱	۲۰۱۶/۴	۲۰۱۶/۴	۲۲۹۱/۵	۲۲۹۱/۵	۲۶۵۳	۲۶۵۳	۲۹۱۳	۲۹۱۳	۱۶۳۳۰
تاریخ انقضا	۱۳۸۲ خرداد		۱۳۸۲ تیر		۱۳۸۲ مرداد		۱۳۸۲ شهریور		۱۳۸۲ مهر		۱۳۸۲ آبان		
قیمت خرید	۱۱۶۰۰		۱۱۶۰۰		۱۱۶۰۰		۱۱۶۰۰		۱۱۶۰۰		۱۱۶۰۰		

x قیمت مرغ زنده به ازای هر کیلوگرم xx واحد تن
 ماخذ: پایگاه اطلاعاتی شرکت پشتیبانی امور دام کشور

جدول شماره (۲) - هزینه تبعی و قیمت تمام شده هر کیلوگرم

گوشت مرغ داخل بر مبنای ۱۱۶۰۰ ریال برای فواصل زمانی مختلف

(ریال)

ردیف	شرح هزینه	یک ماهه	دوماهه	سه ماهه	چهارماهه	پنج ماهه	شش ماهه
۱	هزینه انبارداری	۴۶/۲	۹۲/۴	۱۳۸/۶	۱۸۴/۸	۲۳۱	۲۷۷/۲
۲	هزینه حمل	۱۷۵	۱۷۵	۱۷۵	۱۷۵	۱۷۵	۱۷۵
۳	هزینه تخلیه و بارگیری	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰
۴	هزینه خرابی کارتن و کارتن گیری مجدد	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰
۵	هزینه افت سردخانه و بین راهی	۲۴۸	۲۴۸	۲۴۸	۲۴۸	۲۴۸	۲۴۸
۶	هزینه بیمه	۲/۱	۴/۲	۶/۳	۸/۴	۱۰/۵	۱۲/۶
۷	هزینه جاری	۱۷۷/۱	۱۸۸/۲	۱۹۹/۳	۲۱۰/۴	۲۲۱/۵	۲۳۶
۸	هزینه پیش بینی نشده	۸/۳	۱۶/۶	۲۴/۹	۳۲/۲	۴۱/۵	۵۰
	جمع کل هزینه های نگهداری	۷۱۶/۷	۷۸۴/۴	۸۵۲/۱	۹۱۹/۸	۹۸۷/۵	۱۰۵۸/۸
	کارمزد بانکی	۱۹۵	۳۹۵	۵۹۱	۷۹۳	۹۹۷	۱۲۰۳
	هزینه تبعی	۹۱۱/۷	۱۱۷۹/۴	۱۴۴۳/۱	۱۷۱۲/۸	۱۹۸۴/۵	۲۲۶۱/۸
	قیمت تمام شده گوشت مرغ	۱۲۵۱۱/۷	۱۲۷۷۹/۴	۱۳۰۴۳/۱	۱۳۳۱۲/۸	۱۳۵۸۴/۵	۱۳۸۶۱/۸

ماخذ: پایگاه اطلاعاتی شرکت پشتیبانی امور دام کشور

۳. ترکیب بهینه گوشت مرغ خارجی و داخلی به منظور پوشش هزینه های تبعی

چنان که در بحث قیمت تمام شده گوشت مرغ داخلی و خارجی بیان شد، قیمت تمام شده گوشت مرغ خارجی پائین تر از گوشت مرغ داخلی است. از این رو، می توان با ترکیب بهینه از گوشت مرغ داخلی و خارجی هزینه های مرتبط با تنظیم بازار مرغ را پوشش داد. در جدول شماره (۲) قیمت تمام شده گوشت مرغ داخلی و در جدول شماره (۳) قیمت تمام شده گوشت مرغ خارجی آورده شده است. از سوی دیگر قیمت اعلام شده دولتی جهت عرضه گوشت مرغ نیز ۱۰ درصد زیر سقف قیمت ۱۳۰۰۰ ریال است. براین اساس ترکیبی از گوشت مرغ داخلی و خارجی که ترکیبی از این دو نوع گوشت در قیمت تمام شده برابر با قیمت اعلام شده است، مشخص می شود. به عبارت دیگر، اگر قیمت اعلام شده عرضه گوشت را

مرغ خارجی در مقایسه با گوشت مرغ داخلی پایین تر است. ولی با توجه به اینکه قیمت «سیف» هر کیلوگرم مرغ خارجی ۶۶۷۸ ریال است در نتیجه کارمزد بانکی آن در مقایسه با گوشت مرغ داخلی در سطح پائینی قرار دارد. مجموعه این شرایط، موجب شده است که قیمت تمام شده گوشت مرغ خارجی پائین تر از قیمت اعلام شده (۱۱۷۰۰ ریال) جهت عرضه باشد. این قیمت پائین در مقایسه با قیمت بالای گوشت مرغ داخلی در یک ترکیب بهینه، هزینه های تبعی گوشت مرغ داخلی را پوشش می دهد. به عبارت دیگر به کمک ارزانی گوشت مرغ خارجی می توان بازار گوشت مرغ را به گونه ای تنظیم کرد که هیچگونه بار مالی برای دولت نداشته باشد. علاوه بر این، می توان به کمک این ارزانی و ترکیبات مختلف آن، منافع حاصل از تنظیم بازار را به سوی تولیدکننده و یا مصرف کننده سوق داد که در ادامه به آن پرداخته می شود.

P_e در نظر بگیریم و P_x قیمت تمام شده گوشت مرغ داخلی و P_y قیمت گوشت مرغ خارجی باشد. بنابراین می توان معادلات زیر را نوشت.

$$P_x X + P_y Y = P_e$$

$$X + Y = 1$$

در این معادلات X مقدار گوشت داخلی و Y مقدار گوشت خارجی است. به بیان ساده تر، این معادلات این نکته را بیان می کنند که برای به دست آوردن یک کیلوگرم گوشت مرغ ($X+Y=1$) با توجه به قیمت P_e و قیمت تمام شده آن ها، چه مقدار از هر یک از آن ها باید عرضه شود. برای مثال اگر قیمت تمام شده گوشت مرغ داخلی و خارجی به ترتیب (با ماندگاری چهار ماه) ۱۳۳۱۳ و ۸۹۱۷ ریال باشد و قیمت اعلام شده از سوی کمیسیون تنظیم بازار ۱۱۷۰۰ ریال باشد بنابراین معادلات به شکل زیر است:

$$13313X + 8917Y = 11700$$

$$x = 0/63$$

⇒

$$y = 0/37$$

$$x + y = 1$$

با حل این معادلات مقدار بهینه گوشت مرغ داخلی ۶۳۰ گرم و گوشت

مرغ خارجی ۳۷۰ گرم خواهد بود. بنابراین اگر برای تنظیم بازار لازم است که ۱۰۰۰ تن گوشت مرغ وارد بازار شود، برای اینکه هزینه بالای گوشت مرغ داخلی به کمک ارزانی گوشت مرغ خارجی پوشش داده شود و بار مالی متوجه دولت نباشد، باید ۶۳۰ تن گوشت مرغ داخلی و ۳۷۰ تن گوشت مرغ خارجی وارد بازار شود. این معادلات را می توان با هر قیمت تمام شده در فواصل زمانی مختلف و با هر قیمت اعلام شده جهت عرضه گوشت مرغ منجمد به بازار حل کرد و میزان بهینه آن را به دست آورد.

نکته جالب توجه اینکه در صورتی که سیاست تنظیم بازار، نفع مصرف کننده را در نظر داشته باشد، P_e باید به P_y گرایش داشته باشد. در نتیجه مقدار خرید داخلی نیز کاهش خواهد یافت و منافع تولیدکننده کمتر مدنظر خواهد بود. برعکس زمانی که سیاست تنظیم بازار حافظ منافع تولیدکننده باشد و خرید بیشتری از مرغ داخلی مدنظر باشد، P_e باید به سوی P_x گرایش داشته باشد. در نتیجه منافع مصرف کننده کمتر تامین خواهد شد.

بنابراین تعیین قیمت اعلام شده جهت عرضه گوشت مرغ ذخیره شده به بازار، اهمیت خاصی دارد. تعیین این قیمت بنابر انتظاری که از سیاست تنظیم بازار می رود، متغیر خواهد بود. در اینجا، می توان به سیاست صادرات

جدول شماره (۳) - هزینه تبعی و کارمزد بانکی و قیمت تمام شده هر کیلوگرم

گوشت مرغ خارجی بر مبنای ۶۶۷۸ ریال برای فواصل زمانی مختلف

(ریال)

ردیف	شرح هزینه	یک ماهه	دو ماهه	سه ماهه	چهار ماهه	پنج ماهه	شش ماهه
۱	هزینه های بانکی و ثبت سفارش	۲۹۱	۲۹۱	۲۹۱	۲۹۱	۲۹۱	۲۹۱
۲	عوارض گمرکی و تردد دریایی و ترخیص	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳	۷۰۳
۳	هزینه انبارداری	۴۲	۸۳/۶	۱۲۵/۲	۱۶۶/۸	۲۰۸/۴	۲۵۰
۴	هزینه تخلیه، ذخیره سازی، تخلیه و بارگیری در انبار	۲۶۵	۲۶۵	۲۶۵	۲۶۵	۲۶۵	۲۶۵
۵	هزینه افت	۱۷۱	۱۷۱	۱۷۱	۱۷۱	۱۷۱	۱۷۱
۶	هزینه بیمه	۱۶/۲	۱۸/۳	۲۰/۴	۲۲/۵	۲۴/۶	۲۶/۷
۷	سایر هزینه ها	۹۲	۹۲	۹۲	۹۲	۹۲	۹۲
	هزینه نگهداری	۱۵۸۰/۲	۱۶۲۳/۹	۱۶۶۷/۶	۱۷۱۱/۳	۱۷۵۵	۱۷۹۸/۷
	کارمزد تسهیلات بانکی	۱۳۰/۷	۲۶۳	۳۹۵/۳	۵۲۷/۶	۶۵۹/۹	۷۹۲/۲
	هزینه تبعی	۱۷۱۰/۹	۱۸۸۶/۹	۲۰۶۲/۹	۲۲۳۸/۹	۲۴۱۴/۹	۲۵۹۰/۹
	قیمت تمام شده یک کیلوگرم گوشت مرغ خارجی	۸۳۸۸/۹	۸۵۶۴/۹	۸۷۴۰/۹	۸۹۱۶/۹	۹۰۹۲/۹	۹۲۶۸/۹

ماخذ: پایگاه اطلاعاتی شرکت پشتیبانی امور دام کشور

گوشت مرغ اشاره کرد که چگونه از طریق ارزان بودن گوشت مرغ خارجی و منافع حاصل از آن و تعیین قیمت عرضه گوشت مرغ منجمد، یارانه گوشت مرغ صادراتی تأمین کرد. این موضوع در بحث جهت گیری صادراتی گوشت مرغ بیشتر بحث خواهد شد، اما قبل از آن موضوع تأثیر گذاری سیاست تنظیم بازار بر نوسانات قیمت گوشت مرغ مورد ارزیابی قرار می گیرد.

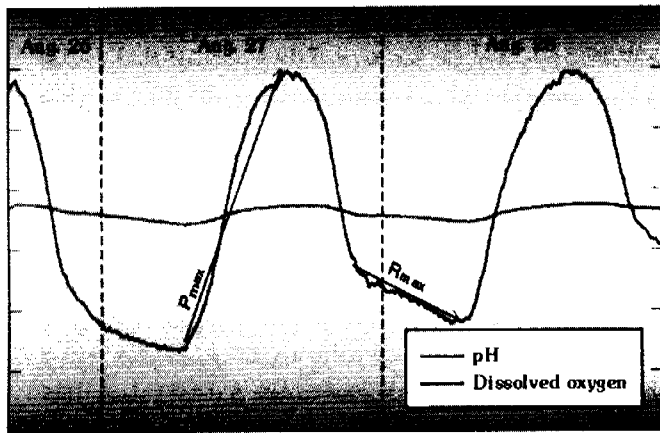
۴. تأثیر ذخیره سازی گوشت مرغ در تنظیم بازار آن

نوسان در قیمت بازار گوشت مرغ امری ذاتی و طبیعی است. دلیل این امر را می توان در فاصله بین تولید جوجه یک روزه تا گوشت مرغ، عدم امکان نگهداری و انبار محصولات در مراحل مختلف، به دلیل «موجود زنده بودن»، دانست. علاوه بر این، وجود امراض مختلف، تلفات بالا در فصل گرما و نوسان در قیمت دان مرغ، نوسان در بازار گوشت مرغ را امری عادی و غیر ارادی کرده است. هماهنگی بیشتر بین مراحل مختلف تولید ممکن است که این نوسانات را کاهش دهد ولی باز هم نوساناتی در قیمت گوشت مرغ وجود دارد که به منظور حذف این نوسانات در بازار با توجه به خاصیت ذخیره سازی آن (در مقایسه با حالت زنده بودن آن) ذخیره سازی چرخشی است. بنابراین تنظیم بازار گوشت مرغ و کاهش نوسانات آن از طریق خرید گوشت مرغ به هنگام کاهش قیمت و فروش گوشت مرغ در زمانی که قیمت آن از سقف معینی می گذرد، امکان پذیر است.

موضوع مطرح در اینجا (با توجه به مدت محدود ماندگاری گوشت مرغ) این است که سیاست تنظیم بازار گوشت مرغ از طریق ذخیره سازی چرخشی در چه شرایطی نوسان قیمت را کاهش می دهد.

برای بررسی تأثیر ذخیره سازی گوشت مرغ فرض کنید نوسان قیمت گوشت مرغ در طی زمان به شکل منحنی PP باشد. حال به منظور تنظیم بازار، زمانی که قیمت رو به کاهش است دستگاه میسر اقدام به خرید گوشت مرغ به قیمت معین می کند. خرید مرغ با کف قیمت علاوه بر اینکه به طور غیر مستقیم از طریق افزایش تقاضا مانع کاهش قیمت مرغ می شود، حتی با خرید گوشت مرغ در یک قیمت مشخص بالاتر از قیمت روز گوشت مرغ، به طور مستقیم از ضرر و زیان تولیدکننده جلوگیری نیز می کند. از سوی دیگر زمانی که قیمت گوشت مرغ از سقف معینی تجاوز کرد (سقف قیمت) با قیمتی کمتر از سقف قیمت (۱۰ درصد کمتر از سقف قیمت) می توان اقدام به عرضه گوشت مرغ کرد، در این حالت نیز همانند وضع کاهش قیمت، علاوه بر اینکه با عرضه گوشت مرغ می توان از افزایش قیمت جلوگیری کرد، حتی می توان از طریق عرضه با ده درصد زیر قیمت سقف (اگر چه قیمت روز بازار بالاتر از این باشد) به طور مستقیم رفاه مصرف کننده را افزایش داد. به این ترتیب نوسانات قیمت بازار، از منحنی PP به منحنی P'P' تبدیل می شود.

در حالت عادی چنین اتفاقی صورت می گیرد. ولی اگر مصرف کننده به دلایل مختلف، زمانی که قیمت گوشت مرغ آماده طبخ از سقف قیمت عبور می کند، علاقه ای به مصرف گوشت منجمد نداشته باشد، عرضه گوشت منجمد در بازار با ده درصد زیر قیمت سقف تأثیری بر بازار نخواهد داشت مگر اینکه این تفاوت «معنی دار» باشد. بنابراین لازمه اثر کاهش قیمت در زمان افزایش قیمت گوشت مرغ آماده طبخ، علاقه مصرف کننده به مصرف گوشت منجمد است، در غیر این صورت این سیاست اثر مستقیمی بر بازار نخواهد داشت و قادر نخواهد بود سیکل عادی بازار را کاهش دهد. همچنین اگر دستگاه میسر مجبور باشد گوشت مرغ منجمد را به قیمتی پایین تر از آنچه خریده، به بازار عرضه کند، به دلیل پائین بودن قیمت گوشت مرغ آماده طبخ، در واقع سیکل کاهش قیمت را افزایش می دهد. به عبارت دیگر، دستگاه میسر در زمانی اقدام به خرید گوشت

مرغ می کند که قیمت آن در حداقل قیمت تعیین شده (۱۱۶۰۰ ریال در هر کیلوگرم گوشت مرغ شیرینگ پک و با استاندارد ۰۱) باشد. حال اگر این گوشت مرغ را به همان قیمتی که خریده است و یا پائین تر از آن به فروش برساند، عملاً زمانی که قیمت در حداقل میزان خود است اقدام به عرضه گوشت مرغ کرده است. در نتیجه به کاهش قیمت کمک می کند. این حالت زمانی اتفاق می افتد که به علت پایان یافتن تاریخ انقضای گوشت مرغ منجمد شده، دستگاه میسر مجبور است آن را به فروش برساند. این موضوع در اردیبهشت ماه ۱۳۸۲ اتفاق افتاد و دستگاه میسر، گوشت مرغ را به کیلویی ۱۰۵۰۰ ریال به بازار عرضه کرده است. عرضه با قیمت فوق نه تنها بر بازار گوشت مرغ تأثیر منفی گذاشت و موجب زیان بیشتر تولیدکننده شد، بلکه هزینه های تبعی ناشی از ذخیره سازی گوشت مرغ را نیز بر جامعه تحمیل کرد. حتی اگر عرضه گوشت در این شرایط، زبانی بیشتر از هزینه های خرید و تبعی گوشت مرغ به تولیدکننده وارد کند، باید آن را معدوم کرد. چرا که در غیر این صورت فلسفه وجودی خرید گوشت مرغ در موقع کاهش قیمت زیر سوال می رود. بنابراین، این مباحث ما را به این موضوع سوق می دهد که ماندگاری و قیمت تمام شده گوشت مرغ نقش اساسی در تنظیم بازار آن دارد که در ادامه به آن پرداخته می شود.

۵. تأثیر قیمت تمام شده و ماندگاری در تنظیم بازار گوشت مرغ

فلسفه تنظیم بازار گوشت مرغ همانگونه که اشاره شد، جلوگیری از افزایش یا کاهش شدید قیمت است. ولی مساله اصلی در زمانی است که قیمت گوشت مرغ منجمد نسبت به گوشت آماده طبخ تفاوت درخور توجهی داشته باشد، باید اقدام به خرید گوشت مرغ منجمد شود؛ در این صورت این سیاست در جلوگیری از افزایش قیمت نقش خود را ایفا می کند. بنابراین قیمت تمام شده گوشت مرغ منجمد اهمیت خاصی دارد. از سوی دیگر اگر دستگاه میسر مجبور باشد گوشت مرغ خریداری شده را به علت عدم ماندگاری زیاد، زمانی که قیمت گوشت مرغ آماده طبخ در سطح پائینی قرار دارد، به بازار عرضه کند موجب تشدید کاهش قیمت می شود.

بنابراین ماندگاری گوشت مرغ در این زمینه نقش مهمی دارد. به عبارت دیگر، اگر ماندگاری گوشت مرغ بیشتر باشد دستگاه میسر مجبور خواهد بود که در موقع وارد بازار می کند و از افزایش قیمت گوشت مرغ می کاهد. همانگونه که پیشتر اشاره شد گوشت مرغ خارجی در مقایسه با گوشت مرغ داخلی هم قیمت تمام شده کمتری دارد و هم زمان ماندگاری آن بیشتر است. دلایل ماندگاری گوشت مرغ خارجی در مقایسه با داخلی را در فناوری (تکنولوژی) پیشرفته کشتارگاه و تخلیه کامل امعاء و احشاء مرغ و بسته بندی مناسب آن می توان جست و جود کرد. وجود فناوری پیشرفته

کشتار از نفوذ آن به بافت گوشت جلوگیری می کند و تخلیه کامل امعاء و احشاء از فساد گوشت مرغ جلوگیری به عمل می آورد. ولی در کشتار مرغ داخلی نه تنها از فناوری مناسب استفاده نمی شود، بلکه سعی می شود با نفوذ آب به بافت گوشت وزن لاشه سنگین تر شود که این مساله تقاضا برای گوشت مرغ منجمد را کاهش می دهد. عدم تخلیه کامل امعاء و احشای گوشت مرغ داخلی، به دلیل اینکه از وزن لاشه می کاهد، مدت ماندگاری آن را کاهش دهد. البته این مساله در مورد مرغ آماده طبخ نیز صادق است ولی از آنجا که تخلیه کامل به زیان کشتارگاه است، تخلیه کامل صورت نمی گیرد؛ حتی اگر تجهیزات کشتارگاهی آن موجود باشد. از سوی دیگر مصرف کننده به پارامتر قیمت توجه دارد و نسبت به تخلیه کامل امعاء و احشاء بی تفاوت است. در هر صورت این موضوع از نظر بهداشتی نیز خالی از اشکال نیست. علاوه بر عامل فناوری پیشرفته کشتار و تخلیه کامل امعاء و احشاء، بسته بندی مناسب نیز در ماندگاری گوشت مرغ موثر است. بسته بندی خارجی مانع از این می شود که بروئت سردخانه به محصول صدمه بزند؛ در نتیجه ماندگاری آن بیشتر می شود. بنابراین، با توجه به اینکه قیمت تمام شده کمتر و ماندگاری بیشتر گوشت مرغ در تنظیم بازار از اهمیت برخوردار است و گوشت مرغ منجمد خارجی این شرایط را داراست، جهت تنظیم بازار باید از آن استفاده کرد که بار مالی دولت را بیشتر نمی کند. در مقابل، گوشت مرغ داخلی با توجه به اینکه ماندگاری آن کمتر است و از قیمت تمام شده بالایی برخوردار است، می توان در موقع پائین بودن قیمت، آن را جمع آوری و به بازار دیگر کشورها صادر کرد. این بحث در ادامه مورد بررسی قرار می گیرد.

۶. جهت گیری صادراتی گوشت مرغ

یکی از موضوعاتی که در زمینه گوشت مرغ مطرح است و ستاد تنظیم بازار بر آن تاکید کرده، صادرات این محصول است. گرچه با توجه به حداقل قیمت ۱۱۶۰۰ ریال (به صورت شیرینگ پک و استاندارد ۰۱) در بازاری که قیمت گوشت مرغ خارجی با حمل آن ۶۶۷۸ ریال به ازای هر کیلوگرم است، تنها با پرداخت یارانه صادراتی ۲۰۰۰ ریال برای هر کیلوگرم امکان رقابت وجود دارد، به دلایل مختلف، امکان صادرات تاحدی وجود دارد. این دلایل عبارت انداز: ذبح شرعی مرغ در کشور و تمایل به مصرف آن در بعضی از کشورها به ویژه کشورهای حاشیه خلیج فارس، کوچک بودن محمولات صادراتی این محصول در مقایسه با محموله های کشورهایمانند برزیل و فرانسه، عدم استفاده از جیره غذایی خاص در خوراک مرغ به ویژه هورمون و در نتیجه طعم مطبوع آن، مبادلات پایاپای تجار داخلی با خارجی، و وجود همسایگانی در اطراف ما که با آب های آزاد فاصله دارند.

این عوامل شرایط صادرات این محصول را به طور محدود فراهم می کند که در سال های اخیر اتفاق افتاده است. به هر حال با این تفاسیر به بررسی صادراتی این محصول پرداخته می شود. همانگونه که پیشتر نشان داده شد معادلات ترکیب بهینه گوشت مرغ خارجی و داخلی، ترکیب بهینه آن ها را با توجه به قیمت اعلام شده برای عرضه گوشت مرغ منجمد (P_e) و قیمت تمام شده گوشت مرغ داخلی (P_x) و گوشت مرغ خارجی (P_y) مشخص می کند. در اینجا بار دیگر این معادلات را می آوریم:

$$P_x X + P_y Y = P_e$$

$$X + Y = 1$$

با حل آن نسبت به X خواهیم داشت:

$$X = \frac{P_e - P_y}{P_x - P_y}$$

اگر P_e گرایش به P_y داشته باشد مقدار ذخیره سازی گوشت مرغ داخلی کاهش می یابد و در عوض مقدار ذخیره سازی گوشت مرغ خارجی بیشتر می شود. به عبارت ساده تر، اگر قیمت اعلام شده برای عرضه گوشت مرغ منجمد (P_e) به قیمت تمام شده گوشت مرغ خارجی تمایل داشته باشد، تنها از طریق عرضه گوشت مرغ خارجی می توان هزینه تبعی را پوشش داد و زیانی بابت عرضه گوشت مرغ منجمد متحمل نشد. با این تمایل در قیمت، رفاه مصرف کننده نیز افزایش می یابد. از سوی دیگر چون در این حالت ذخیره سازی گوشت مرغ خارجی مقرون به صرفه نخواهد بود، تنه راه حفظ منافع تولیدکننده، صادرات گوشت مرغ داخلی است. بنابراین رفاه مصرف کننده داخلی به دلیل پائین بودن قیمت P_e ، افزایش می یابد؛ از سوی دیگر مازاد عرضه به بازار جهانی صادر می شود و از زیان تولیدکننده جلوگیری به عمل می آید.

نکته ای که در بحث صادرات گوشت مرغ وجود دارد، یارانه صادراتی است. به عبارت دیگر با پرداخت یارانه صادراتی است که می توان در بازار خارجی حضور پیدا کرد. در حالت قبل، به دلیل عدم وجود یارانه صادراتی رفاه مصرف کننده با عرضه گوشت مرغ خارجی که قیمت آن پائین تر از گوشت مرغ داخلی است، افزایش می یابد. از سوی دیگر در موقع کاهش قیمت گوشت مرغ داخلی با جمع آوری و صادرات آن از زیان تولیدکننده جلوگیری به عمل می آید. ولی در حال حاضر صادرکننده نیازمند به یارانه صادراتی است تا امکان صادرات وجود داشته باشد. مساله اصلی این است که در صورتی که تصمیم به پرداخت یارانه صادراتی گرفته شود و این یارانه بدون استفاده از منابع عمومی دولت و از طریق ارزانی گوشت مرغ خارجی تامین شود، بازار را چگونه باید تنظیم کرد. برای این منظور بار دیگر معادلات ترکیب بهینه گوشت مرغ داخلی و خارجی نوشته می شود.

$$P_x X + P_y Y = P_e$$

$$X + Y = 1$$

با حل این مبادله برحسب Y (مقدار گوشت مرغ خارجی) خواهیم داشت:

$$Y = \frac{P_e - P_x}{P_y - P_x}$$

برای اینکه کل مصرف تنظیم بازار از طریق واردات تامین شود، P_y (قیمت تمام شده، گوشت مرغ خارجی با ماندگاری مشخص) باید برابر P_e (قیمت اعلام شده جهت عرضه به بازار) باشد. ولی از آنجا که $P_e > P_y$ است، تفاوت این مبلغ به عنوان یارانه صادراتی خواهد بود. برای مثال، اگر P_e قیمت اعلام شده جهت عرضه گوشت منجمد به بازار برابر ۱۱۷۰۰ ریال باشد و P_y با ماندگاری چهار ماه براساس جدول شماره (۳)، ۸۹۱۷ ریال باشد، این دو قیمت به میزان ۲۷۸۳ ریال ($۱۱۷۰۰ - ۸۹۱۷ = ۲۷۸۳$) با یکدیگر تفاوت خواهند داشت. حال اگر برای تنظیم بازار گوشت مرغ نیازمند به ۲۰

هزار تن گوشت مرغ باشیم و این مقدار از خارج تهیه و با ماندگاری چهار ماه ۱۱۷۰۰ ریال به فروش برسد، مبلغ ۵۵/۶۶۰ میلیون ریال برای یارانه صادرات خواهیم داشت. با توجه به یارانه صادراتی هر کیلوگرم گوشت مرغ به مبلغ ۲۰۰۰ ریال، این مبلغ برای صادرات ۲۷/۸ هزار تن گوشت مرغ کفایت می‌کند. بنابراین ملاحظه می‌شود در حالی که هیچگونه اعتبار از محل منابع عمومی دولت جهت صادرات پرداخت نمی‌شود، منابع مورد نیاز به کمک ارزانی گوشت مرغ خارجی تامین می‌شود. به عبارت دیگر در حالی که کشور واردکننده گوشت مرغ است، صادرکننده آن نیز است و از مزیت ارزانی گوشت مرغ خارجی استفاده می‌شود.

خلاصه و نتیجه گیری

با توجه به این که طرح تنظیم بازار گوشت از طریق ذخیره چرخشی، ضمن اینکه هزینه‌هایی را به جامعه تحمیل می‌کند، لزوماً بیانگر منافع تولیدکننده و مصرف‌کننده و در نتیجه تنظیم بازار گوشت مرغ نیست، به نظر می‌رسد باید راه‌حل‌های دیگری جهت تنظیم بازار گوشت مرغ پیش روی قرار داد تا به این هدف رسید. نکته کلیدی و راه حل اساسی جهت تنظیم بازار گوشت که در طرح ذخیره‌سازی چرخشی نیز به عنوان یک فرض در نظر گرفته شده است «عوامل ایجاد نوسان» در بازار گوشت مرغ است. به عبارت دیگر در طرح تنظیم بازار گوشت مرغ از طریق ذخیره‌سازی چرخشی فرض بر این است که نوسان در بازار وجود دارد و با فرض وجود این نوسان، از طریق ذخیره‌سازی چرخشی، مشکل نوسانات قیمت گوشت مرغ حل می‌شود. ولی راه حل اساسی کاهش نوسانات بازار گوشت مرغ، شناخت عوامل ایجاد نوسان در این بازار و ارائه راه‌حل‌هایی جهت کاهش عوامل ایجاد نوسان است. این عوامل به ترتیب زیر است:

۱. یکی از نهادهایی که تاثیر زیادی در قیمت گوشت مرغ دارد و در عین حال از نظر قیمتی یکی از پرنوسان‌ترین نهاده هاست، جوجه یک روزه است. این نهاده از دو جهت بر قیمت گوشت مرغ تاثیر می‌گذارد. از یک سو با کاهش این نهاده مقدار عرضه گوشت مرغ کاهش می‌یابد و در نتیجه قیمت آن افزایش می‌یابد. از سوی دیگر با کاهش این نهاده، قیمت آن افزایش می‌یابد و منجر به افزایش قیمت گوشت مرغ می‌شود. به طور مثال میانگین قیمت جوجه یک روزه از ۱۶۰۰ ریال در فروردین ماه ۱۳۸۲ به ۳۲۰۰ ریال در هفته اول خرداد رسیده است. این افزایش در قیمت جوجه یک روزه با توجه به ضرایب تبدیل جوجه یک روزه به گوشت مرغ، حدود ۱۳۰۰ ریال قیمت هر کیلوگرم گوشت مرغ را افزایش می‌دهد. علت نوسان در قیمت جوجه یک روزه، از آنجا سرچشمه می‌گیرد که آن باید ظرف مدت ۲۴ ساعت به مرغداری منتقل شود، در غیر این صورت باید معدوم گردد. بنابراین، بازار جوجه یک روزه، بازاری است که عرضه آن روزانه است و باید هر روز با توجه به شرایط تقاضا به تعادل برسد. بنابراین احتمال بروز عدم تعادل در مقادیر عرضه و تقاضای روزانه این کالا و بنابراین تغییرات قیمتی آن زیاد است. بنابراین به منظور حذف این نوسانات ضرورت برنامه‌ریزی در خصوص جوجه‌ریزی با توجه به نیازهای فصلی از اهمیت خاصی برخوردار است. از سوی دیگر وجود یک بانک اطلاعاتی در خصوص اطلاع‌رسانی جوجه یک روزه در سراسر کشور ضرورت دارد. علاوه بر این از آنجا که تولید جوجه یک روزه از طریق مرغ مادر گوشتی و مرغ اجداد و مرغ لاین به دست می‌آید، برنامه‌ریزی در تولید انواع این مرغ‌ها جهت تولید جوجه یک روزه سالم، به میزان کافی، حائز اهمیت است.

۲. از دلایل دیگر نوسان قیمت گوشت مرغ، نوسان در قیمت دان مرغ است. با توجه به اینکه در حال حاضر بخشی از دان مرغ (شامل ذرت، پودر ماهی و سویا) از خارج فراهم می‌شود و هر گونه اختلال در واردات اثر قابل توجهی بر

قیمت گوشت مرغ دارد (به ویژه اینکه جیره غذای مرغ گوشتی در مقایسه با مرغ تخمگذار از انعطاف‌پذیری کمتری برخوردار است) ضرورت دارد این نهاده‌ها به مقدار کافی خریداری و ذخیره‌سازی شود تا بازار گوشت مرغ دچار نوسان نشود. ۳. یکی دیگر از دلایل نوسان در قیمت مرغ و تصمیم مرغداران به تولید مرغ، شیوع بیماری‌ها و تلفات مرغ است. وجود این تلفات و بیماری‌ها تاثیر قابل توجهی در افزایش قیمت مرغ و تصمیم تولیدکنندگان به ادامه تولید دارد. دلیل این امر عدم رعایت مسائل علمی و بهداشتی در هر مرحله از تولید است. در گام اول، بسیاری از افراد از علم و دانش مرغداری بی‌اطلاع‌اند و گاهی بدون علم و تجربه وارد بازار می‌شوند و بدون رعایت دستورالعمل‌ها اقدام به تولید گوشت مرغ می‌کنند. این مساله موجب افزایش تلفات می‌شود. ثانیاً مرغداری‌ها صنعتی نیستند تا بتوانند از شیوع بیماری‌ها و امثال آن جلوگیری کنند. به عبارت دیگر، برای اینکه جوجه تحت شرایط خاص بتواند در یک فضای بسته ظرف مدت معینی پرورش یابد، عدم رعایت نکات پرورشی، و صنعتی نبودن مرغداری‌ها تلفات مرغ و بیماری‌های آن را افزایش می‌دهد. ثالثاً، هیچگونه نظارت و خدمات پس از فروش در خصوص صفات جوجه یک روزه تولیدی از نظر میزان مرگ و میر، میزان رشد، ضریب تبدیل خوراک، میزان مطابقت نور و هوای سالن‌ها با هوای مورد نیاز جوجه، نحوه تزریق واکسن‌های بهداشتی و میزان و کیفیت آب مصرفی، انجام نمی‌شود. مجموعه این شرایط باعث شیوع بیماری‌ها و تلفات می‌شود، بنابراین باید به تولیدکنندگانی اجازه فعالیت داده شود که دانش و مهارت تولید مرغ را دارند؛ مرغداری‌ها باید به طور صنعتی اداره شوند و خصوصیات جوجه یک روزه منتقل شده به مرغداری باید از نظر میزان مرگ و میر، میزان رشد و ضریب تبدیل خوراک، مورد بررسی قرار گیرد.

حال اگر این نوسانات از نظر سیاستگذاران مطلوب نبود، با ذخیره‌سازی چرخشی گوشت مرغ خارجی که قیمت آن پائین‌تر است می‌توان اقدام به ذخیره‌سازی گوشت مرغ کرد تا در شرایط افزایش قیمت گوشت مرغ آماده طبخ، با عرضه آن به بازار، از افزایش قیمت جلوگیری شود. علاوه بر این به کمک ارزانی گوشت مرغ خارجی می‌توان هزینه‌های تبعی آن را نیز پوشش داد. همین‌طور به کمک ارزانی گوشت مرغ خارجی می‌توان یارانه صادراتی مرغ را نیز تامین نمود.

پی‌نوشت‌ها:

۱- مصوبه شماره ۳۴/۱۷۴۴۸۲ مورخ ۱۳۸۱/۹/۲۴ شورای اقتصاد.

۲- مصوبات دومین جلسه کمیسیون تنظیم بازار.

منابع:

۱. مصوبه شماره ۳۴/۱۷۴۴۸۲ مورخ ۱۳۸۱/۹/۲۴ کمیسیون تنظیم بازار.
۲. مصوبات جلسات کمیسیون تنظیم بازار.
۳. طرح پیشنهادی ساماندهی صنعت طیور: با تکیه بر تنظیم بازار و توسعه صادرات گوشت مرغ، شرکت پشتیبانی امور دام کشور، ۱۳۸۰.
۳. برنامه و ارتباط بین عناصر نظام اقتصادی موجود در نمودار توصیفی و نمایش هدف در آمارهای تنظیم بازار نهاده‌های خوراک دام و طیور و محصولات تولیدی آن، شرکت پشتیبانی امور دام کشور، ۱۳۸۰.
۴. علل افزایش قیمت گوشت مرغ در خرداد ماه سال ۱۳۸۲، شرکت پشتیبانی امور دام کشور، ۱۳۸۲.
۵. بررسی وضعیت تعادل و پایداری تعادل در بازار گوشت مرغ طی سال‌های ۷۹-۱۳۷۳ و پیش‌بینی قیمت تعادلی آن، شرکت پشتیبانی امور دام کشور، ۱۳۸۰.
۶. هزینه‌های تبعی گوشت مرغ، شرکت پشتیبانی امور دام کشور، ۱۳۸۲.